

İşçi sendikaları, iş güvenliği konusuna sahip çıkmalı

DENETİMLER YETERSİZ

Doç. Dr. Tankut CENTEL

Tercan'da doğdu. İ.Ü. Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Önce doktor, daha sonra tezini vererek doçent oldu. Halen İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı'nda öğretim üyesidir.

ÇALIŞMA ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ilk kez geçen yıl 4-10 Mayıs günlerinin "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Haftası" olarak kutlanmasını kararlaştırmıştır. İçinde bulunduğumuz hafta kutlamayla geçirilip, işçi sağlığı ve iş güvenliği sorunları ülkemizde bir kez daha gündeme getirilecektir.

KAZALARDA ARTIŞ VAR

1985 yılında 148 bin 27 olan iş kazası sayısı 1986 yılında 150 bin 821'e yükselerek, yüzde 2 oranında bir artış göstermiştir. Üstelik belirtilen bu sayısal veriler devletin resmi kaynaklarından alınmıştır. Gerçekte ise durum görüldüğünden daha ürkütücüdür. Çünkü her şeyden önce Sosyal Sigorta kapsamına girmeme veya sigortasız çalıştırılma nedeniyle resmi kaynaklara giremeyen işçilerin uğradıkları kazalar ile işverence işçiye bir miktar para ödenip, sulh olunarak Sosyal Sigortalar Kurumu'na bildirilmemiş kazalar ve hastalıklar bu sayıya dahil değildir. Ancak yine de resmi veriler dahi işçi sağlığı ve iş güvenliğinin neresinde olduğumuzu göstermeye yeterlidir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği sorunlarının üstesinden gelebilmek için her şeyden önce sosyal nitelikli devletin yeterince gelişmiş bir işçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatını ve etkin bir denetim örgütü ile etkili bir hukuki yaptırım sistemini sağlaması gerekir. Ülkemizdeki işçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatının nispeten gelişmiş olduğu söylenebilir.

Nitekim tehlike halinde işçinin işi bırakabilmesini öngören 155 sayılı Uluslararası Çalışma Sözleşmesi'ni onaylamamış olmasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün bu konudaki sekiz temel sözleşmesini iç hukukuna aktarmıştır. Bunun dışında, işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin milli mevzuatın da genelde yeterli olduğu görülmektedir.

ETKİNLİĞİ TARTIŞILIR

Buna karşılık devlet denetim örgütünün etkinliği tartışılabilir. Gerçekten ilkin işçi sağlığı ve iş güvenliği denetimi için öngörülen kamu kuruluşları çok sayıda olup, bunlar arasında eşgüdüm yoktur. Oysa ki işçi sağlığı ve iş güvenliği denetim çalışmaları belirli bir eşgüdüm içinde yürütülmek zorundadır. Aksi takdirde kamu kuruluşları arasındaki işbirliğini gerçekleştirmek güçleşir. Sonra ülkemizde işyeri sayısına oranla denetim elemanı sayısı son derece düşüktür. Nitekim 600 bini aşkın işyerinin, sayıları yıldan yıla 300 ile 400 arasında değişen müfettişle denetlendiği görülür. Bu kadar çok işyerini bu kadar az sayıdaki müfettişle denetleyebilmek imkânsız gibidir. Bu anlamda şimdiye kadar en çok de-

netimin yapıldığı yılda bile sigortalı işçilerin ancak yüzde 11'inin çalıştığı işyerleri denetlenebilmiştir. Bunun gibi, mevcut denetim elemanlarının işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda yeterince eğitilmiş oldukları da görülmektedir. Buna göre, yükseköğretimde işçi sağlığı ve iş güvenliği konularına ağırlık kazandırılması nitelikli denetim elemanı sayısını çoğaltacaktır. Nihayet devletin tazminat ödemesi yerine işvereni caydırıcı bir etkili yaptırım sistemini kurması zorunlu görünmektedir.

DEVLETTEN BEKLENMEMELİ

İşçi sağlığı ve iş güvenliği sorunlarının çözülmesi sadece devletten beklenmemelidir. Bu konuda işçi ve işveren kesimlerine önemli görevler düşmektedir. Nitekim, özellikle işçi sendikaları işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda sahip çıkmalıdır. Oysa şimdiye kadar işçi sendikaları ülkemizde işçi sağlığı ve iş güvenliğini daha çok işverenin bir sorunu olarak görmüşlerdir. Bu anlamda Türk-İş'in eğitim seminerlerinin bir gününü işçi sağlığı ve iş güvenliği konularına ayırması olumlu bir adımdır. Aynı şekilde, şimdiye kadar toplu iş sözleşmesi işçi sendikaları tarafından çoğunlukla ücret zamlarının alınması olarak benimsenmiştir. Oysa işçi sendikalarının çalışma şartları içinde işverenlere işçi sağlığı ve iş güvenliği hükümlerini kabul ettirmeleri yerinde olur. İşçi kesimi içinde tek tek işçilerin de işçi sağlığı ve iş güvenliği hükümlerinin kendi yararlarına olduğunun bilincine varmaları ve işverence alınacak sağlık ve güvenlik önlemlerine uymaları zorunludur. Söz konusu bilincin yaratılmasında sendikal eğitimin yeri büyüktür.

İşveren kesimine gelince; işverenler işçi sağlığı ve iş güvenliğinin her şeyden önce bir insanlık sorunu olduğunu gözden uzak tutmamalıdır. Aynı şekilde, iş kazaları sonucunda kaybedilen iş günü sayısının grevlerde kaybedilenlerin çok üzerinde olduğu da işveren kesimince unutulmamalıdır. Bu anlamda işverenlerin iş kazaları ile meslek hastalıklarının ülke ekonomisi üzerindeki olumsuz etkilerine karşı daha fazla duyarlı olmaları yerindedir.

SONUÇ

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusuna bağımsız bir hafta ayrılması, ülkemizde bu tür sorunların kamuoyunun gündemine getirilmesi bakımından desteklenmesi gereken ileri bir adımdır. Ancak bu haftaya biçimsel tören ve toplantılarla kutlanmanın ötesinde bir anlam kazandırılmalıdır. Çünkü kalıcı olmayan biçimsel kutlamalar ve söz kalabalıklarıyla bir yere varılamayacağı açıktır. Bu anlamda önümüzdeki dönemde öncelikle devlet denetim örgütünün işçi sağlığı ve iş güvenliği denetimine ilişkin yapısal aksaklıklarından arındırılması zorunlu görünmektedir.